

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РУХОВИХ ЯКОСТЕЙ І ТЕХНІКО-ТАКТИЧНИХ ДІЙ ЮНИХ ФУТБОЛІСТІВ 12-14 РОКІВ

Коваль С. С.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. У статті розглянуті взаємозв'язки рухових якостей і техніко-тактичних дій юних футболістів. Проаналізовано літературні джерела, що розглядають деякі аспекти даного дослідження. Визначено взаємозв'язок прояву рухових якостей і виконання окремих техніко-тактичних дій юних футболістів різних ігрових амплуа. Обґрунтовано важливість проведення подальших досліджень по порушеній темі.

Ключові слова: фізичні якості, техніко-тактичні дії, юні футболісти.

Вступ. Загальновідома величезна популярність футболу, оскільки цим видом спорту займаються мільйони дітей і дорослих. На Україні, не дивлячись на таку ж велику популярність футболу, фахівці звертають увагу на існуюче значне відставання гравців провідних українських клубів від кращих світових й європейських команд в індивідуальній техніко-тактичній і фізичній підготовці [1-3].

Рядом авторів [3-6] відзначено, що індивідуальна техніко-тактична підготовленість гравців більшості команд із віком поліпшується, однак арсенал застосування значної кількості технічних прийомів у грі залишається досить низьким, незважаючи на те, що швидкість виконання їх підвищилася.

Наявна науково-методична література з проблеми підготовки футболістів різного віку, на жаль, стосується, в основному тільки питань методики початкового навчання техніки гри (А.П. Золотарьов, 1996; А.А. Смирнов, 1990) або фізичній підготовці спортсменів (Аль Овайдат Раид, 1998; Г.Л. Драндров, 1989; В.Д. Кудрявцев, 1978; Г.С. Лалаков, 1995). У той же час, у доступній нам

спеціальній літературі, практично відсутні дані комплексного розвитку рухових якостей і техніко-тактичних дій юних футболістів.

Зв'язок дослідження з науковими чи практичними завданнями, планами, програмами. Стаття виконана згідно з темою науково-дослідних робіт кафедри «Футболу та хокею» ХДАФК за шифром 2.3. «Науково-методичні основи удосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності».

Мета дослідження – формування техніко-тактичних дій у взаємозв'язку з розвитком рухових якостей у юних футболістів 12-14 років.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали роботи В. М. Платонова, Л. П. Матвєєва, Б. М. Шияна із загальних основ теорії й методики побудови учбово-тренувального процесу у фізичному вихованні й спорті; Ю. В. Верхошанського, Н. А. Годика з питань керування тренувальним процесом; А. А. Гужаловського й В. П. Філіна з розвитку рухових якостей; В. Г. Алабина з особливостей побудови тренувальних завдань цілеспрямованого впливу; А. Чанади, О. Джуса, В. М. Шамардина з питань індивідуалізації техніко-тактичної підготовки й моделювання атакуючих дій у футболістів; С. В. Маліновського, А. В. Родіонова, В. М. Корягина, Е. П. Волкова, Ю. М. Портнова з основ тактичної підготовки спортсменів в ігрових видах спорту; П. К. Анохіна й Н. В. Жмарєва з питань системного аналізу.

Матеріал та методи дослідження. Для досягнення поставленої мети була розроблена програма дослідження, що передбачала використання комплексу взаємозалежних методів серед яких: вивчення й аналіз науково-методичної літератури, анкетування, педагогічні спостереження, педагогічне тестування, анатоμο-фізіологічні й психофізіологічні дослідження.

Результати дослідження та їх обговорення. Проведений нами ретроспективний аналіз ефективності застосування різних систем гри у футбол, а також існуючих різноманітних способів досягнення результату, у

діях футболістів варто виділити серед групи факторів найбільш ефективний спосіб ведення гри, даній команді або школі.

Це ставиться до всіх доданків гри: до загальної стратегії й тактичної побудови, до вибору певної системи гри й техніко-тактичних дій команди, а також до індивідуальної технічної досконалості майстерності спортсменів. На підставі наших досліджень можна стверджувати, що на різних етапах розвитку й становлення футболу в історичному плані домінують різні фактори, способи, сторони підготовки команд і спортсменів.

Спочатку головна роль у розвитку тактики належала відкриттю нових технічних елементів. Ініціативний (тобто нападаючий) гравець опановував усе більше нову тактичну зброю, що значною мірою сприяло стратегічному успіху – досягненню перемоги. У зв'язку із цим і підготовка окремих футболістів і команди в цілому була орієнтована на виховання високотехнічного гравця. Присутність у команді навіть одного такого футболіста вже деякою мірою забезпечувало значні шанси на успіх, а 2-3 гравця, у досконалості обробки, що опанували технікою, і ведення м'яча, ударів по воротах, практично завжди забезпечували команді перемогу.

Постійне прагнення підвищити рівень і результативність футболу, прагнення заощаджувати сили гравців уможливили й зробили навіть необхідним застосування всіх основних засобів розумної колективної гри. Так, була сформульована концепція «колективних дій», що формується на вмінні використовувати сильні сторони кожного футболіста в інтересах команди, на об'єднанні індивідуальних можливостей окремих гравців у зусилля колективу.

У різні роки, на різних етапах формування колективу (більше того, при формуванні конкретної ігрової концепції) на передній план виступають різні, іноді випадкові, фактори, що відбивають різноманітні сторони підготовленості гравців і команди з неоднаковим ступенем реалізації безпосередньо на полі.

У цьому зв'язку, як показав аналіз закордонної літератури з футболу й наші безпосередні спостереження як за процесом підготовки спортсменів, так і за ступенем реалізації ігрового потенціалу окремих футболістів, також команди (збірної, клубу) у цілому, можна стверджувати, що в ієрархії проблем сучасної підготовки висококваліфікованих футболістів на більш високі місця переміщуються три, на наш погляд ведучі:

- психологічна підготовка;
- індивідуалізація підготовки;
- загальнофізична (атлетична) підготовка.

З огляду на існуючу спрямованість роботи, варто розглянути у віковому аспекті особливості індивідуалізації технічної підготовки гравців на основі отриманих характеристик змагальної діяльності у футболі.

Згідно з результатами наших спостережень найбільш відчутним резервом підвищення майстерності юних футболістів є індивідуальна техніко-тактична й фізична підготовка. Низька її ефективність у дитячо-юнацьких спортивних школах багато в чому пов'язана із плануванням й обліком тренувального процесу.

Як відомо з даних літературних джерел загальна й спеціальна підготовка являють собою дві невід'ємні частини всебічної фізичної підготовленості футболістів. Під загальною фізичною підготовкою (ЗФП) розуміють процес гармонічного розвитку всіх рухових якостей. У той час як спеціальна підготовка (СФП) спрямована на розвиток тих рухових якостей, які забезпечують успішні виступи в конкретних видах спорту. ЗФП і СФП присутні на всіх етапах багаторічного тренування футболістів. Однак, їхнє співвідношення змінюється від етапу до етапу.

Проведене нами анкетне опитування тренерів ДЮСШ по футболу працюючих з юними футболістами виявив, що в 10-12 років вони рекомендують 70-75 % тренувального часу відводити на ОФП, а інші 35-25 % на

СФП. У наступній віковій групі (12-14 років, даний матеріал тренери розділяють приблизно на 60 % й 40 % відповідно).

У розділі спеціальної підготовки по даним анкетування більшість тренерів указують на необхідність застосовувати дії гравців відповідно до вимог процесу індивідуалізації тренувальних занять. У випадку з юними футболістами 12-14 років, як показують проведені нами аналіз літератури й анкетування тренерів, цей процес має дві складові.

З однієї сторони, тактико-технічна підготовка гравців повинна проводитися з обліком їхнього амплуа, з іншого боку, на розвиток рухових якостей.

Висновки:

1. Отримані результати досліджень свідчать про те, що використання запропонованої методики дозволило за період експерименту підвищити рівень рухових якостей поліпшити технічну підготовленість футболістів експериментальної групи.

2. Дані підтверджують правомірність пропонованого перерозподілу програмного матеріалу з урахуванням комплексного розвитку рухових якостей і технічної підготовки і, крім того, дає можливість запропонувати отримані результати до впровадження в практику роботи ДЮСШ в якості модельних для підвищення рівня фізичних якостей і технічної майстерності юних футболістів 12-14 років.

Перспективи подальших досліджень. Подальше вивчення порушеної проблеми в більш широкому аспекті дасть можливість більш раціонально використовувати можливості зростаючого організму і дозволить внести корективи в тренувальний процес юних футболістів, для досягнення оптимальних результатів у змагальній діяльності.

Список використаної літератури

1. Без'язичний Б. І., Сірий О. В. Дослідження особливостей змагальної діяльності у міні-футбол. Педагогіка, психологія та медико-біологічні

проблеми фізичного виховання і спорту. 1999. № 20. С. 14–15.

2. Бойченко В. Ф. Возрастная динамика физических качеств и технико-тактического мастерства в связи с совершенствованием системы отбора юных футболистов. Автореф. дис... канд. пед. наук. Киев, 1986. 21 с.

3. Дулібський А. Застосування методів моделювання у процесі підготовки юнацьких команд з футболу. Физическое воспитание студентов творческих специальностей. 1999. № 10. С. 31–35.

4. Золотарев А. Л. Аспекты оптимизации технической подготовки юных футболистов к соревнованиям. Проблемы физиологии произвольных движений и функциональных основ физического воспитания. Сборник научных трудов. Краснодар, 1996. С. 144–155.

5. Золотарев А. П. Возможности преобразования многолетней подготовки спортивного резерва в футболе. Природа. Общество. Человек: Вестник Южно-Российского отделения Международной Академии наук Высшей школы. Краснодар, 1996. № 1(4). С. 35–37.

6. Зонин Г. С. Исследование физической, технической подготовленности и их совершенствование у футболистов. Автореф. дис... канд. пед. наук. Л., 1974. 24 с.

7. Лалаков Г. С. Исследование срочных тренировочных эффектов после применения нагрузок, направленных на развитие различных видов выносливости при подготовке молодых футболистов. Теория и практика физической культуры. 1995. № 9. С. 37–40.

8. Платонов В. Н., Булатова М. М. Фізична підготовка спортсмена. Навчальний посібник. К.: Олімпійська література, 1995. 320 с.

9. Платонов В. Н. Закономерности и принципы системы спортивной подготовки. М.: СААМ, 1995. С. 20–29.

10. Шамардин В. Н. Моделирование подготовки квалифицированных футболистов. Днепропетровск, 2002.